

ประชาธิปไตยกับปรัชญาของจื้อ

นวภู แซ่ตั้ง

นักวิชาการอิสระ

อีเมล: nawapoo@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับความคิดเรื่อง “ประชาธิปไตยของจื้อ” ของ โรเจอร์ ที. เอ็มส์ และ เดวิด แอล. ฮอลล์ ในบทความ “ความเข้าใจประชาธิปไตยของจื้อในมุมมองนักปฏิบัตินิยม” โดยบทความนี้จะชี้ให้เห็นว่าการพยายามเสนอประชาธิปไตยแบบของจื้อเป็นเรื่องที่ขัดแย้งในตัวเองกับจุดยืนทางปรัชญาของผู้เขียนซึ่งปฏิเสธความคิดสมัยใหม่และยืนยันความคิดหลังสมัยใหม่ เพราะข้อเสนอเรื่องประชาธิปไตยของจื้อนั้นมีสมมติฐานเบื้องหลัง (presuppose) ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นสมัยใหม่อยู่เบื้องหลัง และการอาศัยปรัชญาปฏิบัตินิยมไม่สามารถเป็นตัวเชื่อมระหว่างประชาธิปไตยกับปรัชญาของจื้อได้ เพราะมันไม่เคารพต่อรากฐานของประชาธิปไตยที่มีที่มาจากสมัยใหม่ ข้อเสนอเรื่องประชาธิปไตยของจื้อเป็นเพียงแค่การหาพื้นที่ให้กับ สิทธิ เสรีภาพ และปัจเจกบุคคล ในสังคมและวัฒนธรรมของจื้อเท่านั้น บทความนี้จะเสนอแนวคิดที่ทำให้ประชาธิปไตยและปรัชญาของจื้อสามารถอยู่ร่วมกันได้โดยไม่ปฏิเสธความคิดสมัยใหม่ แต่ทั้งนี้ ทั้งประชาธิปไตยและปรัชญาของจื้อต้องยอมสูญเสียอัตลักษณ์บางอย่างด้วยเช่นกัน

คำสำคัญ: ขงจื้อ, ประชาธิปไตย, ปรัชญา

Democracy and Confucius Philosophy

Nawapoo Sae-tang

independent Scholar

E-mail: nawapoo@gmail.com

ABSTRACT

This article aims to critic the Confucian democracy by Rogers T. Ames and David L. Hall. This article will present that Confucian democracy oppose the position of the author because the author rejects the important of modernism and assert the postmodernism. I think that the Confucian democracy presuppose modernism and pragmatism cannot connect democracy with Confucius philosophy because this suggestion not respect the modernism, which the ground of democracy. I try to propose the way that Confucius philosophy and democracy can connect with each other, but democracy and Confucius philosophy should lose some identity.

Keywords: Confucius, Democracy, Philosophy

บทนำ

การพูดถึงปรัชญาของจื้อกับประชาธิปไตย หากพิจารณาโดยทั่วไปแล้วคงอาจพูดได้ว่า ดูเหมือนสองสิ่งนี้จะอยู่ตรงข้ามกันอย่างสิ้นเชิง ดูเหมือนว่าจากความเป็นสมัยใหม่ในโลกตะวันตก ทำให้ประชาธิปไตยจะเกี่ยวข้องกับลักษณะของปัจเจกบุคคล มนุษย์ในฐานะสัตว์ที่มีเหตุผล (Rational Being) ความเท่าเทียม เสรีภาพ ในขณะที่ความเป็นชุมชนที่มีมนุษยธรรมซึ่งเป็นโครงการทางปรัชญาของขงจื้อกลับแตกต่างไปอย่างสิ้นเชิง จารีตหรือหลักรูมองว่าเป็นสิ่งที่ทำให้ปรัชญาของจื้อกับประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ ความเป็นปรัชญาของจื้อจะขัดแย้งกับสิ่งที่ประชาธิปไตยตะวันตกต้องการ ในขณะที่เดียวกันประชาธิปไตยตะวันตกก็ดูจะเป็นสิ่งที่แปลกแยกในสังคมที่มีพื้นฐานมาจากปรัชญาของจื้อ

มีความพยายามที่จะทำให้ปรัชญาของจื้อและความคิดแบบประชาธิปไตยไปด้วยกันได้ โรเจอร์ ที. เอ็มส์ (Rogers T. Ames) และ เดวิด แอล. ฮอลล์ (David L. Hall) สองนักวิชาการทางปรัชญาจีนคนสำคัญก็พยายามทำในสิ่งนี้ด้วยเช่นกัน ในบทความ “ความเข้าใจประชาธิปไตยของจื้อในมุมมองนักปฏิบัตินิยม” ทั้งเอ็มส์และฮอลล์พยายามชี้ให้เห็นว่าประชาธิปไตยในโลกตะวันตกมีหลายรูปแบบ และพวกเขา นำรูปแบบที่เฉพาะตัวรูปแบบหนึ่งมาวิเคราะห์เพื่อใช้เป็นฐานสำหรับพัฒนาทฤษฎีประชาธิปไตยแบบขงจื้อ หากพูดให้เข้าใจง่ายขึ้น ผมคิดว่าเอ็มส์และฮอลล์กำลังอาศัยความเข้าใจต่อประชาธิปไตยของนักปรัชญาปฏิบัตินิยมเป็นตัวจัดวางตำแหน่งของปรัชญาของจื้อและประชาธิปไตยขึ้นใหม่ และพวกเขาพยายามจะชี้ให้เห็นว่าในที่สุดแล้วประชาธิปไตยแบบขงจื้อเป็นเรื่องที่เป็นไปได้

ผมคิดว่าสิ่งที่เอ็มส์และฮอลล์ทำเป็นเรื่องที่น่าสนใจ ผมไม่อาจปฏิเสธได้เลยว่าทั้งประชาธิปไตยในโลกตะวันตกและปรัชญาของจื้อในโลกตะวันออก ทั้งคู่เป็นสิ่งที่ทรงคุณค่า เป็นเพชรเม็ดงามที่ส่งอิทธิพลต่อบุคคลนับล้านในหลายๆ วัฒนธรรมทั่วโลก ความพยายามที่จะนำประชาธิปไตยและขงจื้อมาพูดคุยกัน และอยู่ร่วมกันเป็นสิ่งที่ผมสนับสนุน แต่อย่างไรก็ตาม สำหรับบทความของโรเจอร์ ที. เอ็มส์ และ เดวิด แอล. ฮอลล์ นั้น ผมยังมีข้อกังขาบางประการ และบทความชิ้นนี้ของผม ผมจะพยายามชี้ให้เห็นบางจุดที่ผมเห็นว่ามันมีปัญหา แต่เนื่องจากบทความของเอ็มส์และฮอลล์เกี่ยวข้องกับหลายๆ ศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นปรัชญา สังคมวิทยา หรือประวัติศาสตร์ บทความนี้ผมจะให้ความสนใจเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ทางปรัชญา โดยบทความนี้ผมจะชี้ให้เห็นว่าการพยายามเสนอประชาธิปไตยแบบขงจื้อเป็นเรื่องที่ขัดแย้งในตัวเองกับจุดยืนทางปรัชญาของเอ็มส์และฮอลล์ และถึงที่สุดแล้ว เอ็มส์และฮอลล์ก็ล้มเหลวในการเชื่อมความคิดแบบประชาธิปไตยเข้ากับปรัชญาของจื้อ ทั้งนี้เป็นเพราะประชาธิปไตยแบบดิวอี้ตามที่เอ็มส์และฮอลล์อ้างนั้นมันปฏิเสธรากฐานที่สำคัญบางประการของประชาธิปไตย มันจึงไม่สามารถเป็นตัวเชื่อมระหว่างประชาธิปไตยกับปรัชญาของจื้อได้ ทั้งสองคนทำได้เพียงแค่สร้างทฤษฎีทางสังคมแบบใหม่ที่เป็นส่วนผสมของปฏิบัตินิยมและขงจื้อที่ได้รับอิทธิพลจากประชาธิปไตย (ผมคิดว่าการอยู่ร่วมกับการได้รับอิทธิพลมันเป็นเรื่องที่มีความแตกต่างกัน) จากความล้มเหลวของทั้งสองคน ในตอนท้าย ผมจะเสนอจุดยืนทางปรัชญาของผมว่า ในสังคม ผมคิดว่าประชาธิปไตยกับความเชื่อในปรัชญาของจื้อสามารถอยู่ร่วมกันได้ แต่ต้องมีเงื่อนไขที่ทั้งสองฝ่ายต้องยอมสูญเสียอัตลักษณ์บางอย่างของตัวเองไป

ว่าด้วยความหมายของโลกาภิวัตน์กับข้อเสนอเรื่อง “ประชาธิปไตยขงจื้อ”

เอมส์และฮอลล์เสนอเรื่องของประชาธิปไตยขงจื้อในบทความนี้ผ่านข้อวิจารณ์เกี่ยวกับสมัยใหม่หลังสมัยใหม่ และความหมายของโลกาภิวัตน์ ผมจะขอพูดถึงรายละเอียดของข้อเสนอของทั้งสองคนก่อนที่ผมจะชี้ให้เห็นว่าสิ่งที่เอมส์และฮอลล์เสนอนั้นเป็นเรื่องที่มีปัญหา มันขัดแย้งในตัวเอง เมื่อพิจารณาจากจุดยืนทางปรัชญาในแง่ที่พวกเขาเลือกที่จะปฏิเสธความคิดสมัยใหม่ ในขณะที่เดียวกันก็ยืนยันถึงความสำคัญของความคิดหลังสมัยใหม่ในข้อเสนอทางปรัชญาของพวกเขา

จากการต่อสู้เชิงวิาทะระหว่างพวกสมัยใหม่และหลังสมัยใหม่ เอมส์และฮอลล์ชี้ให้เห็นว่าการที่ปรัชญาตะวันตกยังคงมีพลังอยู่ในปัจจุบัน แม้จะมีการประทะกันอย่างต่อเนื่องระหว่างสำนักคิดต่างๆ มิใช่เป็นเพราะนักคิดหลังสมัยใหม่มีชัยเหนือนักคิดที่สมาทานโครงการแห่งมหาวิทยาลัย แต่เป็นเพราะการแปรเปลี่ยนพื้นที่สนทนาที่ทำให้เกิดการถกประสานทางปัญญาอย่างมีชีวิตชีวา การแปรเปลี่ยนนั้นเป็นผลประการหนึ่งของโลกาภิวัตน์ (โรเจอร์ ที. เอมส์และ เดวิด แอล. ฮอลล์, 2554, น.250)

เอมส์และฮอลล์ชี้ให้เห็นว่า “โลกาภิวัตน์” เป็นคำที่มีสองความหมายซับซ้อนกันอยู่ (โรเจอร์ ที. เอมส์และ เดวิด แอล. ฮอลล์, 2554, น.251) โดยความหมายหลักประกอบด้วยข้อพิจารณาสองระดับ ในระดับอุดมการณ์ โลกาภิวัตน์เชื่อมโยงกับการแพร่หลายของฉันทามติทางศีลธรรมและความเป็นเหตุเป็นผลที่ก่อกำเนิดจากยุคเรอเนซองส์ ในระดับปฏิบัติ โลกาภิวัตน์เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานเรื่องสิทธิ ทุนนิยม ตลาดเสรี และเทคโนโลยีที่ให้เหตุผลได้ ถ้าเราพิจารณาโลกาภิวัตน์ในความหมายแรกนี้ ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าโลกาภิวัตน์ในความหมายนี้เกี่ยวข้องกับโดยตรงกับความเป็นสมัยใหม่ เอมส์และฮอลล์อ้างว่าโลกาภิวัตน์ในความหมายนี้เป็นอีกชื่อหนึ่งของการทำให้เป็นสมัยใหม่ หรืออีกนัยหนึ่งคือการทำให้เป็นตะวันตก (โรเจอร์ ที. เอมส์และ เดวิด แอล. ฮอลล์, 2554, น.251)

ในความหมายที่สอง เอมส์และฮอลล์ชี้ว่ามันเกี่ยวข้องกับแนวคิดหลังสมัยใหม่ในแง่ที่ว่าความหมายที่สองนั้นหมายความว่า “การตระหนักในความเป็นไปได้ของคุณูปการจากวัฒนธรรมที่ไม่ใช่ตะวันตก” ซึ่งก็คือ “การเข้าถึงซึ่งกันและกันได้ของความตระหนักที่รู้ทางวัฒนธรรมต่างๆ” ความหมายนี้สัมพันธ์กับแนวคิดหลังสมัยใหม่อย่างไร การตระหนักถึงวัฒนธรรมที่ไม่ใช่ตะวันตกตลอดจนการเข้าถึงซึ่งกันและกันได้ของวัฒนธรรมต่างๆ มันยังคงรักษานัยของแนวคิดหลังสมัยใหม่ได้ก็เพราะว่า ความหมายทั้งสองมันถูกถอดถอนออกจากสภาวะรวมศูนย์อย่างสุดขีด ซึ่งมันทำให้เรื่องเล่าเดียวที่อธิบายเหตุการณ์ทั้งหมดตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน และอนาคตไม่มีความหมายอีกต่อไป (โรเจอร์ ที. เอมส์และ เดวิด แอล. ฮอลล์, 2554, น.252)

ปัญหาคือเมื่อวัฒนธรรมที่อยู่บนพื้นฐานของปรัชญาขงจื้อเป็นส่วนหนึ่งของโลกตะวันออก เอมส์และฮอลล์จึงชี้ว่าความเข้าใจต่อโลกาภิวัตน์ในแบบแรกซึ่งเกี่ยวข้องกับทำให้เป็นสมัยใหม่และการทำให้เป็นตะวันตก ในกรอบแบบนี้ ภาพของลัทธิขงจื้อเป็นส่วนหนึ่งของโลกวัฒนธรรมดั้งเดิมกำลังจางหายอย่างรวดเร็ว ในขณะที่หากเราเข้าใจโลกาภิวัตน์ในความหมายที่สอง การสำนึกในประโยชน์ที่เป็นไปได้ของการถกประสานซึ่งกันและกัน ความเข้าใจในแบบที่สองจึงเปิดโอกาสให้ความตระหนักที่รู้แบบขงจื้อกับ

ประชาธิปไตยสามารถไปด้วยกันได้ ซึ่งความหมายแบบที่สองทำให้มองว่าทั้งความเชื่อและแบบแผนปฏิบัติของวัฒนธรรมขงจื้อกับประชาธิปไตยเป็นทรัพยากรอันมีค่าที่จะต้องพัฒนาควบคู่กันไป (โรเจอร์ ที. เอ็มส์และ เดวิด แอล. ฮอลล์, 2554, น.256)

หากเราพิจารณาการอ้างเหตุผลของเอ็มส์และฮอลล์ตามที่ผมได้อธิบายไปแล้ว ผมไม่ปฏิเสธว่าการอ้างเหตุผลนี้สมเหตุสมผล หากเรายืนอยู่บนฐานคิดสมัยใหม่ นั่นคือการปิดโอกาสที่จะทำให้ประชาธิปไตยขงจื้อเป็นความจริงได้ แต่อย่างไรก็ตาม ผมอยากจะชี้ให้เห็นว่าเบื้องหลังการอ้างเหตุผลของเอ็มส์และฮอลล์นั้น เขาทั้งสองคนก็ยังไม่สามารถหลุดออกจากฐานคิดในแบบสมัยใหม่ได้อยู่ดี เพราะอะไร ผมจะเริ่มจากว่า รากศัพท์ของคำว่า สมัยใหม่ หรือ modern มันหมายถึงอะไรบางอย่างที่มีความหมายที่แตกต่างออกไปจากสิ่งเก่า หรือมีความหมายใกล้เคียงคำว่าทันสมัย modern เองยังบ่งบอกถึงช่วงเวลาใดช่วงเวลาหนึ่งตามรากศัพท์ของคำว่า modern ที่มาจาก modo (Lyotard, 1984, p.79) อันหมายถึง just now การปรากฏของ now เกิดขึ้นเมื่อมัน post อะไรบางอย่าง และ now ก็เป็นสิ่งที่ไม่คงตัว (การตระหนักถึง now ส่วนหนึ่งคือการตระหนักถึงตัวตนด้วย เหตุผลนี้เป็นเงื่อนไขหนึ่งในการก้าวสู่ความเป็นสมัยใหม่) การปฏิเสธความเป็นสมัยใหม่นั้นคือปฏิเสธ now มันจึงเป็นเงื่อนไขที่เราไม่สามารถปฏิเสธความเป็นสมัยใหม่ได้ ในขณะเดียวกัน การอ้างเหตุผลของเอ็มส์และฮอลล์ ต่างก็ยืนอยู่บนวิธีการเชิงตรรกะที่มีรากฐานมาจากยุครู้แจ้ง ในแง่ที่ว่ามนุษย์สามารถมีความรู้ต่อโลกภายนอกได้ บนเงื่อนไขนี้ เขาทั้งสองคนจึงมีประวัติศาสตร์ เป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ และอาศัยประวัติปรัชญาในการเสนอจุดยืนทางปรัชญาของตนเอง ผมไม่คิดว่าการใช้จุดยืนแบบสมัยใหม่ในการปฏิเสธสมัยใหม่จะเป็นเรื่องที่เป็นไปได้

แต่อย่างไรก็ตาม ข้อวิจารณ์ของผมข้างต้นอาจจะไม่ยุติธรรมนัก เพราะผมอาศัยความหมายภายในของคำว่าสมัยใหม่ในการวิจารณ์บทความนี้ซึ่งดูเหมือนกับว่าจะไม่ได้ให้ความสำคัญกับความหมายเดิมของคำว่าสมัยใหม่มากนัก ต่อไปนี้ผมจึงจะขอเข้าไปวิจารณ์วิธีการที่เอ็มส์และฮอลล์ใช้ในการเสนอจุดยืนทางปรัชญาของตนเอง ผมคิดว่าปัจจัยหนึ่งที่เอ็มส์และฮอลล์เลือกที่จะสนับสนุนจุดยืนแบบหลังสมัยใหม่มากกว่าจุดยืนแบบสมัยใหม่ก็คือการที่จุดยืนในแบบหลังสมัยใหม่ มันถูกถอดถอนออกจากสภาวะรวมศูนย์อย่างสุดขั้ว ซึ่งมันทำให้เรื่องเล่าเดียวที่อธิบายเหตุการณ์ทั้งหมดตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน และอนาคตไม่มีความหมายอีกต่อไป ในแง่หนึ่งมันคือปฏิบัติการของเรื่องเล่าที่แนวคิดหลังสมัยใหม่พยายามจะตั้งคำถามและเผยให้เห็นถึงกระบวนการที่เรื่องเล่าขนาดใหญ่ (meta-narrative) ที่เกาะกุมอำนาจการนิยามความจริงให้เราเชื่อว่าเรื่องเล่านั้นเป็นสิ่งที่เป็นธรรมชาติ เป็นความจริง โดยการกดทับเรื่องเล่าขนาดเล็ก (small-narrative) ซึ่งบนจุดยืนของแนวคิดหลังสมัยใหม่ การที่ทุกสิ่งกลายเป็นเพียงเรื่องเล่าเรื่องหนึ่ง นั้นหมายความว่าบนฐานคิดสมัยใหม่ ลักษณะพหุนิยมเกิดขึ้นได้ นั้นรวมไปถึงพหุนิยมในเชิงวัฒนธรรมด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ มันจึงเปิดพื้นที่ให้สำหรับการสร้างเรื่องเล่าเรื่องใหม่ นั่นก็คือการเสนอความคิดเรื่อง “ประชาธิปไตยขงจื้อ” เป็นไปได้

หากเหตุผลของเอ็มส์และฮอลล์เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ผมอธิบาย ผมจะชี้ให้เห็นว่ามันเป็นอันตรายมากที่เราจะพิจารณาจุดยืนหลังสมัยใหม่ในมุมมองเดียวอย่างที่เอ็มส์และฮอลล์กำลังทำ เพราะหากทั้งสองคนมีจุดยืนในแบบหลังสมัยใหม่ที่มีลักษณะพหุนิยมจริงๆ ผมคิดว่าการเสนอประชาธิปไตยแบบขงจื้อจะกลายเป็น

เป็นเรื่องที่ไม่จำเป็นเสียเลย เพราะจุดยืนหลังสมัยใหม่ยอมรับลักษณะพหุนิยมทางวัฒนธรรม นั้นหมายความว่าในสังคมที่มีลักษณะความตระหนักรู้แบบขงจื้อย่อมมีคุณค่าในฐานะเรื่องเล่าเรื่องหนึ่งเทียบเท่ากับสังคมประชาธิปไตยในฐานะเรื่องเล่าอีกเรื่องหนึ่ง หากเราเข้าไปพิจารณาถึงเบื้องหลังสิ่งที่เอมส์และฮอลล์เสนอ ผมคิดว่าทั้งสองคนยังไม่หลุดออกจากระบบคุณค่าแบบสมัยใหม่ ปัญหาข้อหนึ่งคือทำไมเราถึงต้องนำทั้งประชาธิปไตยและขงจื้อเข้ามาอยู่ในระบบเดียวกันให้ได้ เพราะระบบสังคมแบบขงจื้อที่มีอยู่มาหลายร้อยปีก็สามารถถูกยอมรับได้หากเรามีจุดยืนในแบบหลังสมัยใหม่ คำตอบเดียวของผมก็คือคนที่เสนอประชาธิปไตยขงจื้อยังไม่สามารถหลุดออกจากระบบคุณค่าของสมัยใหม่ได้ เพราะการเสนอประชาธิปไตยขงจื้อ ในแง่หนึ่งแล้วผู้เสนอต้องยอมรับในคุณค่าบางประการของประชาธิปไตย แต่การยอมรับคุณค่าบางประการนั้นอยู่บนพื้นฐานที่ว่าลักษณะประชาธิปไตยแบบตะวันตกมีลักษณะเหนือกว่าปรัชญาขงจื้อ ซึ่งหากผู้เขียนมองว่าปรัชญาขงจื้อมีคุณค่าในตัวเองแล้ว ข้อเสนอเรื่องประชาธิปไตยขงจื้อจะไม่มี ความจำเป็น หรือหากผู้เขียนมองว่าคุณค่าของปรัชญาขงจื้อมีลักษณะเหนือกว่าประชาธิปไตย ผู้เขียนควรต้องทำให้เห็นว่าเหตุใดประชาธิปไตยจึงจำเป็นต้องอาศัยแนวคิดของขงจื้อ ซึ่งน่าเศร้านักที่ผมไม่เห็นว่าจะมีส่วนใดของบทความกล่าวถึงประเด็นนี้ ในทางกลับกันช่วงต้นของบทความเองกลับแสดงให้เห็นถึงเจตจำนงในการทำให้ปรัชญาขงจื้อไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตย หากเรามองถึงเบื้องหลังแล้ว การเสนอทัศนะเรื่องประชาธิปไตยขงจื้อนั้นก็คือการยอมรับคุณูปการของประชาธิปไตยในฐานะระบบคุณค่าบางอย่างที่แสดงถึงสิทธิของความเป็นมนุษย์ ลักษณะสังคมปัจเจกที่ยอมรับถึงความมีเหตุผลของมนุษย์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่อยู่ในปรัชญาขงจื้อ ข้อเสนอเรื่องประชาธิปไตยขงจื้อจึงมีอุดมการณ์ของสมัยใหม่ อยู่เบื้องหลังข้อเสนออื่นๆ และบนเงื่อนไขที่เอมส์และฮอลล์อธิบายว่า การทำให้เป็นสมัยใหม่และการทำให้เป็นตะวันตก ทำให้ภาพของลัทธิขงจื้อกำลังจางหาย ผมจึงอยากชี้ให้เห็นว่าเมื่อข้อเสนอเรื่องประชาธิปไตยขงจื้อนั้นเป็นสมมติฐานเบื้องหลัง (presuppose) ความเป็นสมัยใหม่อยู่ในตัวของมันแล้ว มันจึงไม่สามารถปฏิเสธตัวมันเองได้ และเมื่อเอมส์และฮอลล์เสนอว่าเงื่อนไขที่จะทำให้ประชาธิปไตยขงจื้อเป็นจริงได้คือการปฏิเสธจุดยืนแบบสมัยใหม่ ผมคิดว่าสิ่งที่เอมส์และฮอลล์เสนอคือการปฏิเสธตัวเอง บนระบบปรัชญาของเอมส์และฮอลล์ ประชาธิปไตยขงจื้อจึงเป็นไปได้ตั้งแต่ต้น

มันอาจไม่ยุติธรรมนักหากผมปฏิเสธทัศนะของเอมส์และฮอลล์เพียงเพราะว่ามันขัดแย้งกับจุดยืนทางปรัชญาของเขาโดยไม่เข้าไปดูถึงเนื้อหาในสิ่งที่พวกเขาเสนอ ผมจะสมมติว่าข้อวิจารณ์ของผมนั้นไม่ได้เกิดขึ้นจริง ต่อไปนี้ผมจะพาเข้าไปสู่สิ่งที่ประเด็นหลักของบทความ นั่นคือการอาศัยวิถีคิดแบบปฏิบัตินิยมในการ “เชื่อม” ระหว่างความคิดประชาธิปไตยกับขงจื้อ

ประชาธิปไตยแบบปฏิบัตินิยม: ความล้มเหลวของการเชื่อม “ประชาธิปไตย” เข้ากับ “ขงจื้อ”

ข้อเสนอหลักประการหนึ่งของเอมส์และฮอลล์ในบทความนี้คือการอาศัยแนวคิดแบบปฏิบัตินิยมในการมองประชาธิปไตยกับขงจื้อในมุมมองใหม่ ซึ่งจะสามารถหลีกเลี่ยงปัญหาของโครงการที่มาจากในยุครู้แจ้งได้ เพราะแนวคิดแบบปฏิบัตินิยมนั้นมีลักษณะที่แตกต่างไป

เอมส์และฮอลล์เสนอว่า “ปรัชญาปฏิบัตินิยมอเมริกันโดยแก่นแท้ไม่ได้เป็นสมัยใหม่ เป็นความตระหนักรู้ที่ไม่เป็นอเมริกัน ที่ก้าวข้ามลักษณะสมัยใหม่ และยิ่งสื่อถึงอุดมคติและแบบแผนปฏิบัติของขนบความคิดอเมริกันที่ถูกผลักไปอยู่ชายขอบก่อนหน้านี้ ด้วยเหตุนี้ จึงหมายความว่าปรัชญาปฏิบัตินิยมสามารถรองรับด้านที่สร้างสรรค์ของการตกประสานทางปัญญาในบริบททั่วโลกได้” (โรเจอร์ ที. เอมส์ และ เดวิด แอล. ฮอลล์, 2554, น.259) หากสรุปให้สั้นและกระชับยิ่งขึ้น เอมส์และฮอลล์คิดว่าปรัชญาปฏิบัตินิยมอเมริกันนั้นโดยแก่นแท้ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เรียกว่าสมัยใหม่ บนเงื่อนไขที่พวกเขาทั้งสองคนเสนอไว้แต่ต้นว่า หากเราต้องการเชื่อมระหว่างประชาธิปไตยเข้ากับขงจื้อ เราไม่สามารถยืนยันจุดยืนในแบบสมัยใหม่ได้ ปรัชญาปฏิบัตินิยมจึงเป็นสิ่งที่ขึ้นไปตามเงื่อนไขและสามารถที่จะเป็นตัวประสานระหว่างประชาธิปไตยกับขงจื้อได้

ปรัชญาปฏิบัตินิยมที่สามารถตกประสานระหว่างประชาธิปไตยกับปรัชญาขงจื้อได้อย่างไร ผมคิดว่าส่วนหนึ่งเองปรัชญาปฏิบัตินิยมเสนอให้มองกฎหมายและจารีตตลอดจนบทบาทของปัจเจกบุคคลต่างออกไปจากทฤษฎีแบบเสรีนิยมกระแสหลัก หากพูดถึงเสรีนิยมกระแสหลัก กฎหมายถูกสร้างขึ้นบนพื้นฐานของการรักษาสิทธิขอปัจเจกบุคคล แต่สำหรับสังคมที่ได้รับอิทธิพลจากปรัชญาขงจื้อ กฎหมาย (fa) พัฒนาขึ้นเพียงเพื่อเป็นตัวเสริมการปฏิบัติตามจารีต (li) โดยจารีตมีเป้าหมายเบื้องต้นเพื่อกำหนดสิ่งที่ต้องทำตามที่กฎหมายพัฒนาควบคู่ไปกับพัฒนาการโครงสร้างตามระบอบอำมาตยาธิปไตยอันซับซ้อน กลไกเหล่านี้ทำหน้าที่ในการสร้างเสถียรภาพในสังคมจีน (โรเจอร์ ที. เอมส์และ เดวิด แอล. ฮอลล์, 2554, น. 263-264) ความคิดของดิ่วอี้เปิดโอกาสให้เข้าใจความสำคัญและความเคยชินในฐานะของพลังยึดเหนี่ยวสังคม ชุมชนประชาธิปไตยประกอบด้วยปัจเจกบุคคลผู้สร้างตัวตนผ่านความสัมพันธ์ทางสังคมที่ชัดเจน ปัจเจกบุคคลเหล่านี้บรรลุถึงความพึงพอใจเมื่อได้ทำตามบทบาท และมีความสัมพันธ์ที่แฝงฝังกับประเพณีของสังคม (โรเจอร์ ที. เอมส์และ เดวิด แอล. ฮอลล์, 2554, น.264-265) ในแง่ของประเด็นที่เกี่ยวกับปัจเจกบุคคล ดิ่วอี้คิดว่าความเป็นปัจเจกเป็นผลมาจากการได้ปฏิสัมพันธ์มากมายหลากหลายซึ่งกำหนดลักษณะเฉพาะบุคคลของคนคนนั้น สำหรับดิ่วอี้แล้ว มนุษย์คือผลสัมฤทธิ์ทางสังคม เป็นความสำเร็จในการปรับตัวซึ่งเป็นไปได้โดยการนำสติปัญญาทางสังคมมาใช้ให้เป็นประโยชน์ (โรเจอร์ ที. เอมส์และ เดวิด แอล. ฮอลล์, 2554, น.276-277) ปัจเจกบุคคลในทัศนะของดิ่วอี้จึงเป็นปัจเจกบุคคลที่มีที่ทางก่อร่างมาจากความสัมพันธ์ทางสังคม หรือเป็นปัจเจกบุคคลในสังคมนั่นเอง ตามที่กล่าวมานี้เอมส์และฮอลล์จึงคิดว่าปรัชญาปฏิบัตินิยมสามารถทำให้บางแง่มุมของประชาธิปไตยและปรัชญาขงจื้อสามารถอยู่ร่วมกันได้

เอมส์และฮอลล์อาศัยแนวคิดเรื่องมนต์เสน่ห์โดยการชี้ให้เห็นว่าวาทกรรมสมัยใหม่มองข้ามข้อเท็จจริงที่ว่า การสร้างและธำรงไว้ซึ่งสังคมที่บริบูรณ์นั้นต้องมีศิลปะและประสบการณ์ทางสุนทรียะเป็นแกนกลาง เขาเรียกสิ่งนี้ว่ามนต์เสน่ห์ เอมส์และฮอลล์ชี้ว่าวาทกรรมสมัยใหม่เป็นสิ่งที่ถอดถอนมนต์เสน่ห์ออกจากสังคม (โรเจอร์ ที. เอมส์และ เดวิด แอล. ฮอลล์, 2554, น.281-288) การอ้างความคิดเรื่องมนต์เสน่ห์ของเอมส์และฮอลล์เน้นย้ำจุดยืนทางปรัชญาของพวกเขาในแง่ของการปฏิเสธที่คณะสมัยใหม่ เหตุเพราะว่าประการหนึ่งการดำรงอยู่ของมนต์เสน่ห์ที่มั่นคงสนับสนุนการดำรงอยู่ในบริบทของสังคมของปรัชญาขงจื้อ เอมส์และฮอลล์ชี้ให้เห็นว่าจารีตคือสิ่งที่ก่อกำเนิดมนต์เสน่ห์ จารีตเป็นเครื่องมือที่ทำให้มนุษย์ติดต่อกันได้

อย่างมีมนต์เสน่ห์โดยไม่อาศัยตัวกลาง ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีการ “ครุ่นคิด” (โรเจอร์ ที. เอ็มส์และ เดวิด แอล. ฮอลล์, 2554, น.289-290) การเสนอทัศนคติเกี่ยวกับประสบการณ์สุนทรียะในฐานะที่เป็นแกนกลางของสังคม เปิดพื้นที่ให้แก่ปรัชญาขงจื้อได้มีส่วนร่วมโดยชี้ให้เห็นถึงมนต์เสน่ห์ของ “หลี่” เอ็มส์และฮอลล์วิเคราะห์ว่า ในปรัชญาขงจื้อ หากเราพิจารณาจากคัมภีร์หลุนอวี่ซึ่งมิได้ให้คำสั่งสอนในรูปแบบปุจฉา-วิสัชนาว่าด้วยการประพุดิตนอย่างมีแบบแผน หากแต่เสนอภาพของบุคคลคนหนึ่งในประวัติศาสตร์ที่ใช้จินตนาการเพื่อแสดงความระวิงระไวต่อการใช้ชีวิตอย่างมีขอบจารีต ซึ่งในที่สุดได้ทำให้ท่านกลายเป็นบรมครูแห่งอารยธรรมทั้งระบบ หลี่ในปรัชญาขงจื้อจึงมีอาจลดทอนลงไปสู่เรื่องของ “จารีต” หรือ “ประเพณี” อย่างมีแบบแผนเท่านั้น แต่หลี่ยังเป็นการสร้างคนคนหนึ่งในสถานที่เฉพาะให้กลายเป็นบุคคลที่มีความเฉพาะตนด้วย ดังนั้นหลี่จึงเป็นการยกระดับธรรมเนียมธรรมดาให้เป็นสิ่งที่สง่างามและมีความหมายลึกซึ้งและเป็นการแปรเปลี่ยนรูปแบบวิถีชีวิตประจำวันให้เป็นการปฏิบัติในเชิงศาสนสังคมอย่างลึกซึ้ง (โรเจอร์ ที. เอ็มส์และ เดวิด แอล. ฮอลล์, 2554, น.291-293) หลี่จึงเป็นหนทางในการสร้างมนต์เสน่ห์สู่ชีวิตประจำวัน ซึ่งสังคมในอุดมคติในทัศนะของเอ็มส์และฮอลล์ขาดสิ่งเหล่านี้ไม่ได้ และประชาธิปไตยแบบสมัยใหม่เองก็อยู่บนพื้นฐานของการถอดถอนมนต์เสน่ห์

ผมไม่ปฏิเสธว่าเราสามารถเข้าใจประชาธิปไตยได้ในหลายๆ มิติ ไม่ใช่เพียงแคในในฐานะของระบอบการปกครองอันเป็นมุมมองที่คับแคบ เราสามารถเข้าใจประชาธิปไตยได้ทั้งในฐานะของการมีอัตตาณัติในตนเอง การมีเอกราชในการพัฒนาตนเอง (self-government) ซึ่งผมคิดว่าปรัชญาขงจื้อเองก็ไม่ได้ปฏิเสธมิติพวกนี้ ผมยอมรับว่าปรัชญาปฏิบัตินิยมทำให้บางแง่มุมของประชาธิปไตยกับปรัชญาขงจื้อสามารถอยู่ร่วมกันได้ แต่ปัญหาที่สำคัญมากที่สุดและผมคิดว่าเราไม่สามารถมองข้ามมันได้ก็คือการพยายามยืนยันถึงความไม่ได้เป็นสมัยใหม่ของปรัชญาปฏิบัตินิยม ปัญหาคือเมื่อเรานำเอาปฏิบัตินิยมเข้ามาจัดการกับประชาธิปไตย มันทำให้ประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ไร้ราก หรืออีกนัยหนึ่งปฏิบัตินิยมทำให้ประชาธิปไตยนั้นไม่ใช่ประชาธิปไตย และด้วยข้อเสนอของการปฏิเสธการถอดถอนมนต์เสน่ห์ของโลกสมัยใหม่ นั้นยังเป็นการปิดกั้นประชาธิปไตยออกจากปรัชญาขงจื้อ เพราะเมื่อประชาธิปไตยไร้ราก นั้นหมายความว่าสิ่งที่มีอยู่มันไม่ใช่ประชาธิปไตย แต่มันเป็นเพียงเศษเสี้ยวความคิดบางอย่างอันไม่มีที่มาที่ไป เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว การยืนยันว่าความคิดแบบปฏิบัตินิยมไม่เกี่ยวข้องกับการทำให้เป็นสมัยใหม่ นั่นคือการนำประชาธิปไตยออกจากรากฐานของมัน บนเงื่อนไขนี้ผมคิดว่าเราไม่อาจบอกได้ว่ามันประสบความสำเร็จในการเป็นตัว “เชื่อม” ระหว่างประชาธิปไตยกับปรัชญาขงจื้อ เพราะวิธีการนี้ไม่เคารพในอัตลักษณ์และรากฐานของประชาธิปไตย

แต่อย่างไรก็ตาม ผมไม่ได้กำลังบอกว่าบทความนี้ไม่มีคุณค่าอันใดเลย อย่างน้อยที่สุดบทความนี้ก็กำลังทำให้เห็นถึงมิติที่เกี่ยวข้องกับ สิทธิ เสรีภาพ และปัจเจกบุคคลที่ดำรงอยู่ในจริยศาสตร์ขงจื้อ ถึงผมจะบอกว่าบทความนี้ล้มเหลวในการเชื่อมระหว่างประชาธิปไตยกับปรัชญาขงจื้อ แต่ผมคิดว่าหากเรามองว่าบทความนี้กำลังพยายามอธิบายเรื่องของ สิทธิ เสรีภาพและปัจเจกบุคคล ในบริบทของปรัชญาขงจื้อ ผ่านวิธีการของปฏิบัตินิยม บทความนี้จะจะเป็นบทความที่เข้มข้นและน่าสนใจอย่างถึงที่สุดสำหรับผู้สนใจปรัชญาจีน

ข้อเสนอต่อประชาธิปไตยและขงจื้อ: การอยู่ร่วมโดยปรับเปลี่ยนและละทิ้งอัตลักษณ์บางประการ

เนื่องจากจุดยืนของผมคือผมสนับสนุนให้ปรัชญาขงจื้อและประชาธิปไตยสามารถอยู่ร่วมกันได้ แต่ผมไม่เห็นด้วยกับวิธีการอ้างเหตุผลของเอมส์และฮอลล์ซึ่งเป็นการลดทอนประชาธิปไตยเหลือเพียงแต่ สิทธิ เสรีภาพ และปัจเจกบุคคล โดยละทิ้งรากฐานความสำคัญของความคิดสมัยใหม่ที่ก่อร่างมาเป็น ประชาธิปไตย ผมจึงอยากเสนอที่คนละชิ้นๆ ที่สนับสนุนจุดยืนของผมข้างต้น โดยการเสนอวิธีการในแบบฉบับของผม

ผมเห็นด้วยกับการวิเคราะห์เกี่ยวกับ “หลี่” ของเอมส์และฮอลล์ กล่าวคือ “หลี่” เป็นสิ่งที่มี มนต์เสน่ห์ ซึ่งมีอาจลดทอนลงไปสู่เรื่องของ “จารีต” หรือ “ประเพณี” อย่างมีแบบแผน แต่หลี่ยังเป็นการ สร้างคนคนหนึ่งในสถานที่เฉพาะให้กลายเป็นบุคคลที่มีความเฉพาะตน ดังนั้นหลี่จึงเป็นการยกระดับ ธรรมเนียมธรรมดาให้เป็นสิ่งที่สง่างามและมีความหมายลึกซึ้ง หากเราเข้าใจหลี่ในฐานะของเครื่องมือใน การสร้างบุคคลคนหนึ่งให้กลายเป็นบุคคลที่มีความเฉพาะตน ผมคิดว่าเราจะไม่มองว่าปรัชญาขงจื้อและ ประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ขัดแย้งหรืออยู่ตรงข้ามกัน

เราปฏิเสธไม่ได้ว่าเมื่อกาลเวลาเปลี่ยนผ่านไป กระแสโลกาภิวัตน์และทัศนะบางประการจากฐาน คิดสมัยใหม่มีพลังรุนแรง เรามิอาจดำรงสังคมให้อยู่แบบเดิมได้ตลอดไป เช่นเดียวกัน ทัศนะทางปรัชญา บางสำนักก็จำเป็นต้องปรับตัวเองให้สามารถดำรงอยู่ท่ามกลางกระแสลมเขี้ยวกรากแห่งโลกาภิวัตน์ได้ด้วย เช่นกัน เมื่อความคิดสมัยใหม่และเสรีนิยมประชาธิปไตยมีพลังอย่างแรงกล้า ผมคิดว่าสังคมและวัฒนธรรม ที่อยู่บนพื้นฐานของปรัชญาขงจื้อก็ต้องยอมรับความจริงข้อนี้ และยิ่งเรายืนยันจุดยืนที่พร้อมรับลักษณะ พหุนิยมอย่างจุดยืนหลังสมัยใหม่ เราก็ยิ่งมีอาจหนีไปจากความคิดสมัยใหม่ได้ เมื่อพหุนิยมมีนัยรวมถึงการ เคารพต่อความหลากหลายของบุคคลอื่น “หลี่” ในปรัชญาขงจื้อจึงมีอาจถูกใช้ในสังคมทั่วไปได้อย่างอดีต ข้อเรียกร้องของผมคือการปฏิเสธสิ่งที่ปรัชญาจีนแต่อดีตมีอิทธิพลต่อรูปแบบทางสังคมอย่างยิ่งยวด นั่น คือเรื่องของเส้นแบ่งสาธารณะ/ส่วนตัวที่เรื้อนราจในสังคมวัฒนธรรมขงจื้อ ถึงแม้ว่าเอมส์และฮอลล์จะชี้ ว่าเส้นแบ่งที่เรื้อนราจนี้มีได้ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างข้อเรียกร้องของครอบครัวกับข้อเรียกร้องของ ชุมชนจากแนวคิดเรื่องความภักดีที่แบ่งเป็นขีดชั้น (โรเจอร์ ที. เอมส์และ เดวิด แอล. ฮอลล์, 2554, น. 270) แต่ผมคิดว่าเส้นแบ่งอันราจเลื่อนนั้นเป็นสิ่งที่ปิดประตูของการอยู่ร่วมกันระหว่างสังคมและวัฒนธรรมขงจื้อกับประชาธิปไตย เมื่อเราไม่สามารถแบ่งแยกระหว่างพรมแดนส่วนตัวกับพรมแดนของสาธารณะ การอธิบายทุกส่วนโดยอิงกับวัฒนธรรมขงจื้อย่อมมีอาจมีพื้นที่ให้กับประชาธิปไตยได้ ด้วยเหตุที่ว่าโดย แนวคิดพื้นฐานทางสังคมมันมีความแตกต่างกันมากจนเกินไป ถึงแม้เอมส์และฮอลล์จะพยายามอาศัย ปรัชญาปฏิบัตินิยมในการเชื่อมทั้งสองเข้าหากัน แต่มันก็เป็นการปฏิเสธรากฐานของประชาธิปไตย เราไม่ อาจพูดได้ว่าประชาธิปไตยกับขงจื้ออยู่ร่วมกันได้ แต่มันเป็นเพียงการหาพื้นที่ให้กับสิทธิ เสรีภาพ และ ปัจเจกบุคคลในขงจื้อเท่านั้น

ข้อเรียกร้องของผมคือเราไม่สามารถปล่อยให้เส้นแบ่งอันราจเลื่อนของพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่ สาธารณะนั้นดำรงอยู่ได้ ปรัชญาขงจื้อต้องยินยอมสูญเสียอัตลักษณ์ตรงนั้นเพื่อการดำรงอยู่ร่วมกับ

ประชาธิปไตย หากเราเข้าใจว่า “หลี่” เป็นจุดที่ใหญ่ที่สุดในข้อขัดแย้งระหว่างประชาธิปไตยกับปรัชญาของจื่อ เราจำเป็นต้องจัดหาที่ทางให้ลงตัวระหว่างปรัชญาของจื่อและประชาธิปไตย จากที่ผมเสนอให้เรากลับไปพิจารณาถึงหลี่ในฐานะการสร้างคนคนหนึ่งในสถานที่เฉพาะให้กลายเป็นบุคคลที่มีความเฉพาะตน ผมคิดว่าเราจำเป็นต้องจำกัดปรัชญาของจื่อไว้ในอาณาบริเวณของพื้นที่ส่วนตัว โดยเฉพาะครอบครัวที่เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาบุคคล ผมคิดว่าการที่หลี่มีบทบาทชัดเจนในสถาบันครอบครัวยังคงดำรงความหมายของหลี่ในฐานะเครื่องมือในการสร้างบุคคลได้อย่างครบถ้วน เพราะในปรัชญาของจื่อเองสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อบุคคลเป็นอย่างมาก แน่นนอนผมไม่ได้ปฏิเสธว่าสังคมก็เป็นส่วนหนึ่งในการหล่อหลอมสร้างบุคคลด้วยเช่นกัน แต่ในฐานะของพื้นที่สาธารณะ ผมมองว่าหากเราต้องการให้ปรัชญาของจื่ออยู่ร่วมกับประชาธิปไตยได้ เราต้องยอมให้พื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่ของประชาธิปไตย ผมไม่ได้ปฏิเสธสังคมในฐานะโครงข่ายของความสัมพันธ์อันยิ่งใหญ่ แต่ในขณะที่เดียวกันเราปฏิเสธตัวตนของปัจเจกบุคคลในฐานะของสัตว์ที่มีเหตุผลไม่ได้ ประชาธิปไตยเป็นหนทางเดียวที่จะทำให้ทุกคนสามารถไปสู่จุดหมายของตัวเองได้อย่างเท่าเทียมกัน (Badiou, 2012, p.29) และในบริบทของสังคมประชาธิปไตยบุคคลสามารถที่จะปฏิบัติตามปรัชญาของจื่อได้ในบริบทที่ไม่กระทบต่อสิทธิของบุคคลอื่นที่สามารถตัดสินใจเกี่ยวกับจุดหมายของตัวเองได้อย่างเท่าเทียมกับเรา

ในแง่นี้ประชาธิปไตยก็ต้องเคารพการเลือกของปัจเจกบุคคล ในพื้นที่ส่วนตัวประชาธิปไตยต้องยินยอมในบทบาทของปรัชญาของจื่อ ในขณะที่ปรัชญาของจื่อก็จำเป็นต้องยอมเสียอัตลักษณ์ทางสังคมบางประการไปด้วยเช่นกันโดยการไม่ไปรุกรานคนอื่นในสังคมที่มีความเชื่อที่แตกต่าง ด้วยวิธีการแบบนี้ ผมคิดว่ามันจะทำให้ปรัชญาของจื่อและประชาธิปไตยสามารถอยู่ร่วมกันได้โดยเท่าที่ที่เคารพต่อกัน และไม่พยายามลดทอนกันและกันลงไปสู่การเป็นมโนทัศน์บางอย่างหรือดึงสิ่งเหล่านั้นออกจากรากฐานที่สร้างตัวมันเองขึ้นมา

บทสรุป

การพูดถึงปรัชญาของจื่อกับประชาธิปไตย หากพิจารณาโดยทั่วไปแล้วคงอาจพูดได้ว่า ดูเหมือนสองสิ่งนี้จะอยู่ตรงข้ามกันอย่างสิ้นเชิง ดูเหมือนว่าจากความเป็นสมัยใหม่ในโลกตะวันตก ทำให้ประชาธิปไตยจะเกี่ยวข้องกับลักษณะของปัจเจกบุคคล มนุษย์ในฐานะสัตว์ที่มีเหตุผล (Rational Being) ความเท่าเทียม เสรีภาพ ในขณะที่ความเป็นชุมชนที่มีมนุษยธรรมซึ่งเป็นโครงการทางปรัชญาของขงจื่อกลับดูแตกต่างไปอย่างสิ้นเชิง จาริตหรือหลี่ถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ทำให้ปรัชญาของจื่อกับประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ ความเป็นปรัชญาของจื่อจะขัดแย้งกับสิ่งที่ประชาธิปไตยตะวันตกต้องการ ในขณะที่เดียวกันประชาธิปไตยตะวันตกก็ดูจะเป็นสิ่งที่แปลกแยกในสังคมที่มีพื้นฐานมาจากปรัชญาของจื่อ

เอมส์และฮอลล์ชี้ให้เห็นว่า “โลกาภิวัตน์” เป็นคำที่มีสองความหมายซับซ้อนเกี่ยวกันอยู่ ในความหมายแรกเกี่ยวข้องโดยตรงกับความเป็นสมัยใหม่ เอมส์และฮอลล์อ้างว่าโลกาภิวัตน์ในความหมายนี้เป็นอีกชื่อหนึ่งของการทำให้เป็นสมัยใหม่ หรืออีกนัยหนึ่งคือการทำให้เป็นตะวันตก ในความหมายที่สอง เอมส์และฮอลล์ชี้ว่ามันเกี่ยวข้องกับแนวคิดหลังสมัยใหม่ ปัญหาคือเมื่อวัฒนธรรมที่อยู่บนพื้นฐานของปรัชญา

ขงจื้อเป็นส่วนหนึ่งของโลกตะวันออก ความเข้าใจในแบบที่สองจึงเปิดโอกาสให้ความตระหนักรู้แบบขงจื้อ
อกับประชาธิปไตยสามารถไปด้วยกันได้ ซึ่งความหมายแบบที่สองทำให้มองว่าทั้งความเชื่อและแบบแผน
ปฏิบัติของวัฒนธรรมขงจื้อกับประชาธิปไตยเป็นทรัพยากรอันมีค่าที่จะต้องพัฒนาควบคู่กันไป แต่ปัญหา
มีอยู่ว่าข้อเสนอประชาธิปไตยขงจื้อยังไม่สามารถหลุดออกจากระบบคุณค่าของสมัยใหม่ได้ เพราะการ
เสนอประชาธิปไตยขงจื้อ ในแง่หนึ่งแล้วผู้เสนอต้องยอมรับในคุณค่าบางประการของประชาธิปไตย แต่
การยอมรับคุณค่าบางประการนั้นอยู่บนพื้นฐานที่ว่าลักษณะประชาธิปไตยแบบตะวันตกมีลักษณะเหนือ
กว่าปรัชญาขงจื้อ หากเรายอมรับจุดยืนแบบหลังสมัยใหม่ สังคมแบบขงจื้อเองก็สมควรจะได้รับการยกย่อง
อย่างเท่าเทียมในฐานะเรื่องเล่าเรื่องหนึ่ง

ในขณะเดียวกัน ถึงแม้ปรัชญาปฏิบัตินิยมทำให้บางแง่มุมของประชาธิปไตยกับปรัชญาขงจื้อสา
มารอยู่ร่วมกันได้ แต่ปัญหาที่สำคัญมากที่สุดคือเมื่อเรานำเอาปฏิบัตินิยมเข้ามาจัดการกับประชาธิปไตย
มันทำให้ประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ไร้ราก หรืออีกนัยหนึ่งปฏิบัตินิยมทำให้ประชาธิปไตยนั้นไม่ใช่ประชาธิปไตย
เมื่อประชาธิปไตยไร้ราก นั่นหมายความว่าสิ่งที่มีอยู่มันไม่ใช่ประชาธิปไตย แต่มันเป็นเพียงเศษเสี้ยวความ
คิดบางอย่างอันไม่มีที่มาที่ไป เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว การยืนยันว่าความคิดแบบปฏิบัตินิยมไม่เกี่ยวข้องกับการ
ทำให้เป็นสมัยใหม่ นั่นคือการนำประชาธิปไตยออกจากรากฐานของมัน บนเงื่อนไขนี้เราไม่อาจบอกได้ว่า
มันประสบความสำเร็จในการเป็นตัว “เชื่อม” ประชาธิปไตยกับปรัชญาขงจื้อ

จุดยืนของผมคือผมสนับสนุนให้ปรัชญาขงจื้อและประชาธิปไตยสามารถอยู่ร่วมกันได้ แต่ผมไม่
เห็นด้วยกับวิธีการอ้างเหตุผลของเอมส์และฮอลล์ซึ่งเป็นการลดทอนประชาธิปไตยเหลือเพียงแต่ สิทธิ
เสรีภาพ และปัจเจกบุคคล โดยละทิ้งรากฐานความสำคัญของความคิดสมัยใหม่ที่ก่อร่างมาเป็น
ประชาธิปไตย เราไม่สามารถปล่อยให้เส้นแบ่งอันตรงเลือนของพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะนั้นดำรง
อยู่ได้ ปรัชญาขงจื้อต้องยินยอมสูญเสียอัตลักษณ์ตรงนั้นเพื่อการดำรงอยู่ร่วมกับประชาธิปไตย หากเรา
เข้าใจว่า “หลี่” เป็นจุดที่ใหญ่ที่สุดในข้อขัดแย้งระหว่างประชาธิปไตยกับปรัชญาขงจื้อ เราจำเป็นต้อง
จัดท่าทีทางให้ลงตัวระหว่างปรัชญาขงจื้อและประชาธิปไตย หลี่ในฐานะการสร้างคนคนหนึ่งในฐานะที่
เฉพาะให้กลายเป็นบุคคลที่มีความเฉพาะตน เราจำเป็นต้องจำกัดปรัชญาขงจื้อไว้ในอาณาบริเวณของพื้นที่
ส่วนตัว โดยเฉพาะครอบครัวที่เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาบุคคล ผมไม่ได้ปฏิเสธสังคมในฐานะโครง
ข่ายของความสัมพันธ์อันยิ่งใหญ่ แต่ในขณะเดียวกันเราปฏิเสธตัวตนของปัจเจกบุคคลในฐานะของสัตว์ที่มี
เหตุผลไม่ได้ ประชาธิปไตยเป็นหนทางเดียวที่จะทำให้ทุกคนสามารถไปสู่จุดหมายของตัวเองได้อย่างเท่า
เทียมกัน และในบริบทของสังคมประชาธิปไตย บุคคลสามารถที่จะปฏิบัติตามปรัชญาขงจื้อได้ในบริบทที่
ไม่กระทบต่อสิทธิของบุคคลอื่นที่จะสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับจุดหมายของตัวเองได้อย่างเท่าเทียมกับเรา
ในแง่นี้ประชาธิปไตยก็ต้องเคารพการเลือกของปัจเจกบุคคล ในขณะที่ปรัชญาขงจื้อก็จำเป็นต้องยอมเสีย
อัตลักษณ์ทางสังคมบางประการไปด้วยเช่นกันโดยการไม่ไปรุกรานในสังคมที่มีความเชื่อที่แตกต่าง ด้วย
วิธีการแบบนี้ ผมคิดว่ามันจะทำให้ปรัชญาขงจื้อและประชาธิปไตยสามารถอยู่ร่วมกันได้โดยทำที่ที่เคารพ
ต่อกัน และไม่พยายามลดทอนกันและกันลงไปสู่การเป็นมโนทัศน์บางอย่างหรือดั่งสิ่งเหล่านั้นนอกจาก
รากฐานที่สร้างตัวมันเองขึ้นมา

ข้อเสนอนี้อาจดูไม่เป็นธรรมต่อปรัชญาของโจนั๊ก หากบอกว่ามันคือการนำเข้าวัฒนธรรมประชาธิปไตยแบบตะวันตกทั้งดุ้นโดยที่ไม่ได้คำนึงถึงเบื้องหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันระหว่างตะวันตกกับตะวันออก ผมยอมรับว่ามันเป็นเช่นนั้น แต่ผมอยากให้ลองพิจารณาดูว่า หากเราพิจารณาในบริบทปัจจุบัน เบื้องหลังวัฒนธรรมที่แตกต่างกันระหว่างตะวันตกกับตะวันออกนั้นยังคงทิ้งร่องรอยของความแตกต่างในระดับเดียวกับที่เคยเป็นมาอย่างมีนัยสำคัญในอดีตหรือไม่ เราคงมีอาจโหยหาอดีตโดยไม่สนใจบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปแล้วในสถานการณ์ปัจจุบันได้อย่างแน่นอน.

บรรณานุกรม

โรเจอร์ ที. เอมส์ และเดวิด แอล. ฮอลล์. “ความเข้าใจประชาธิปไตยของโจนั๊กในมุมมองนักปฏิบัตินิยม”
ศรัญญา

อรุณขจรศักดิ์ (ผู้แปล) ใน อุกฤษฏ์ แพทย์น้อย (บรรณาธิการ) ปรัชญากับอนาคตของประชาธิปไตย.
กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2554

Badiou, Alian (2012) *“The Enigmatic Relationship between Philosophy and Politics” in
Philosophy for Militants*. London: Verso

Lyotard, Jean-François (1984) *The Post Modern Condition: A Report on Knowledge*.
Minneapolis: University of Minnesota Press